



**HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU**

Alakouluikäisten ryhmäyttäminen toiminnallisoin menetelmin

Mikael Paahto

Kansalaintoiminnan- ja nuorisotyön koulutusohjelma (210 op)

5/ 2014

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Kansalaistoiminnan- ja nuorisotyön koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Mikael Paahto	Sivumäärä 28 ja 36 liitesivua
Työn nimi Alakouluikäisen ryhmäyttäminen toiminnallisien menetelmin	
Ohjaava(t) opettaja(t) Juha Nikkilä ja Maarit Honkonen- Seppälä	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Jyväskylän Kristillinen Opisto, Sari Paananen	
Tiivistelmä <p>Toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena oli kehittää ryhmäyttämisosas ohjaajille, jotka työskentelevät alakouluikäisten koululaisten kanssa. Työn avulla ohjaaja voi käyttää ryhmäyttämistä koulun arjessa nopeasti ja mutkattomasti ilman suuria ennakkovalmisteluita. Ryhmäyttämällä voidaan tietoisesti vaikuttaa ryhmän toimintaan sekä yksilön ajatteluun. Opas on koottu koulunkäynninohjaaja opiskelijoille pidetyn koulutuspäivän pohjalta.</p> <p>Työn alkuvaiheessa kerrotaan suomalaisen koulujärjestelmän taustoista, sekä ryhmän rakenteesta. Koulumenestystä mitattaessa suomalaiset lapset pärjäävät hyvin, mutta tutkimuksen mukaan kouluilmapiirissä oli parannettavaa. Osiossa kerrotaan myös ryhmän perusrakenteista, sekä eri kehitysvaiheista. Työn loppuosassa syvennyttään enemmän ohjaamistaitoihin, oppilaan rooliin koulussa sekä ryhmäyttämisen elementteihin. Teorian avulla laajennetaan omaa tietämystä koulumaailmasta ja sen haasteista. Työllä osoitetaan asiantuntijuutta kasvatustyössä.</p> <p>Ryhmäyttämisosas on jaettu neljään eri osioon, joista jokaiseen on valittu erilaisia leikkejä ja harjoituksia. Ne on jäsennetty mahdollisimman helppokäyttöisiksi koulun arkeen. Oppaassa on otettu huomioon koulujen erilaiset tilaratkaisut ja mahdollisuudet, jotta harjoitusten toteuttaminen ei jää ainakaan koulun ympäristön takia ohjaamatta.</p>	
Asiasanat Alakoulu, harjoitteet, ohjaajat, opas, ryhmät, ryhmäytyminen	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Name of the Degree Programme

ABSTRACT

Author Mikael Paahto	Number of Pages 64
Title Guide to support primary school pupils group development	
Supervisor(s) Juha Nikkilä and Maarit Honkonen-Seppälä	
Subscriber and/or Mentor Jyväskylän kristillinen opisto, Sari Paananen	
Abstract <p>The goal of this functional thesis was to create a guide for instructors who work with primary school pupils to support their group development. With the help of this thesis instructor can use group development quickly and easily without large preparations. By using group development it is possible to affect consciously to group and also to individual thought. This guide has been gathered after one day education kept to school counselors.</p> <p>The beginning of the thesis gives information about Finnish school institution and group structures. According to research Finnish pupils succeed well and have good grades, but there is a lot to do when considering school atmosphere. In this section I write about the main basic and group development phases. In the end of the thesis narration focuses more to leading skills, school pupils role and elements of group development. With the help of the theory, knowledge of school world and its challenges can be expanded. The thesis portrays the authors' expertise on upbringing work.</p> <p>The guide to support group development is divided in to four parts and in every chapter of the guide have been different plays and excersices chosen. Those have been structured to be used as easily as possible in everyday schools. In guide there are taken into consideration different schools recources, spaces and possibilities so that excersices can be easily used.</p>	
Keywords Primary school, excersices, instructors, guide, groups, group development	

SISÄLLYS

1 Opinnäytetyön lähtökohdat ja tavoitteet	5
1.1 Opinnäytetyön lähtökohdat	5
1.2 Yhteistyötahot	5
1.3 Työn sisällön kuvaus.....	6
1.4 Työn tavoitteet	6
2 Koulun tausta	7
2.1 Suomalainen koulujärjestelmä	7
2.2 Oppilas koulussa.....	8
3 Ryhmän määritelmä ja sen toiminta	9
3.1 Turvallinen ryhmä	10
3.2 Turvaton ryhmä.....	11
3.3 Ryhmän kehitysvaiheet.....	11
3.3.1 Aloitusvaihe (forming)	11
3.3.2 Kuohuntavaihe (storming).....	12
3.3.3 Vakiintumisen vaihe (norming).....	12
3.3.4 Kypsän toiminnan vaihe (performing)	13
3.3.5 Lopetusvaihe (adjourning)	13
4 Koululuokka ryhmänä.....	14
4.1 koululainen ryhmässä	14
5 Ryhmäyttäminen kouluympäristössä.....	15
6 Ohjaaja ryhmäyttäjänä	17
6.1 Ohjaajan rooli.....	17
6.2 Ohjaajan ominaisuudet	19
7 Toimintakokemus- menetelmät	20
8 Toiminta ja palaute	22
8.1 Tulosten yhteenveto.....	23
9 Loppupohdinta.....	24
LÄHTEET	26
LIITTEET	28

Johdanto

Ihminen kuuluu luontaisesti johonkin ryhmään, koska sosiaalisuus ja vuorovaikuttaminen on meille tavanomaista. Ryhmiä on monenlaisia, eikä siihen kuuluminen aina tarkoita automaattisesti iloa ja turvallisuutta tai osallisuuden tunnetta. Suomessa puhutaan aika-ajoin koulujen hyvinvoinnista, eikä aina niin positiiviseen sävyyn. Syrjäytyminen, tai lievempänä ilmiönä yksinäisyys ovat todellisia ongelmia, joihin tulisi puuttua aikaisessa vaiheessa kasvavan nuoren elämää.

Opinnäytetyöni sai alkunsa koulutusohjelmaamme kuuluvan sosiaalisen vahvistamisen käytänteitä kehittävän projektin kautta. Lopulta päädyin ryhmäyttämisysooppaan tekemiseen koulutusmateriaaliksi Jyväskylän kristilliselle opistolle. Se on suunnattu erityisesti koulunkäynninohjaajille ja vahvistamaan heidän ohjaamistaitojaan. Opinnäytetyöni produktilla eli ryhmäyttämisysooppalla alakouluikäisten ohjaamiseksi on tavoitteena olla mahdollisimman helppokäyttöinen ja matalankynnyksen työkalu tulevien koulunkäynninohjaajien työn arjessa. Koulutusmateriaalin vahvuutta tukee se, että olemme omassa yhteisöpedagogin koulutuksessamme kokeneet ryhmäyttämisharjoituksia yhdessä todella paljon. Tästä johtuen myöskin tunnistamme millaiset motivaatiotekijät ryhmäyttämistä usein ohjaavat.

Ryhmäytysoppaan tarvetta kuvastaa erilaiset koulutytytyväisyyskyselyt, joista kerron opinnäytetyössäni myöhemmin. Oppaalla sekä siihen liittyväällä intensiivikoulutuksella koulunkäynninohjaaja- opiskelijoille pystytään osoittamaan yhteisöpedagogien asiantuntijuutta, erityisesti ryhmädynamiikkaa ja sen toimivuutta koskien.

Koulutusmateriaalista voi olla mahdollista hyötyä opiston muidenkin opiskelijoiden käytössä. Harjoituksia voidaan käyttää soveltaen koulutusmateriaalin lisäksi esimerkiksi maahanmuuttajaryhmissä heidän ryhmäytymisensä
tukena.

1 Opinnäytetyön lähtökohdat ja tavoitteet

1.1 Opinnäytetyön lähtökohdat

Työskennellessäni koulumaailmassa olen huomannut, että oppilaiden keskinäiseen ryhmädynamiikkaan ei aina kiinnitetä tarpeeksi huomiota. Ryhmässä opitaan pelisääntöjä, yhteisiä toimintatapoja ja mikä tärkeintä, ryhmässä kasvetaan ihmisenä. Ryhmäyttämisessä mielestäni on suuri piilotettu potentiaali kenelle tahansa kasvattajalle työvälteenä. Tästä johtuen ryhmäyttämistä tulisi käyttää tavoitteellisemmin ja johdonmukaisemmin. Kasvattajan tulee tietää, miksi esimerkiksi leikillä voi olla tärkeä merkitys ryhmähengen syntymiselle sekä sosiaalisten taitojen kehittymiselle. Lähdin tutkimaan aihetta, koska mielestäni työkalu ei ole niin laajasti ja monipuolisesti käytössä kuin se voisi olla.

Teoria osuuden lisäksi käyn kouluttamassa koulunkäynninohjaaja opiskelijoita intensiivipakettina ja sen pohjalta kokoon ryhmäyttämisoppaan. Opasta voi käyttää jatkossa koulutusmateriaalina. Työssäni hyödynnän myös omia kokemuksia ryhmäyttämisestä.

1.2 Yhteistyötahot

Teen opinnäytetyöni yhteistyössä Jyväskylän Kristillisen opiston kanssa. Otin yhteyttä Kristillisen opiston rehtoriin, jonka kanssa sovimme yhteistyöstä. Sen jälkeen otin yhteyttä opettajaan, joka opettaa koulunkäynninohjaaja opiskelijoita. Mietimme yhdessä kuinka työni toteutetaan. Koen, että Kristillinen opisto on sopiva toimeksiantaja tälle työlle, koska he voivat jatkossa hyödyntää monipuolisesti tekemääni ryhmäyttämisopasta.

1.3 Työn sisällön kuvaus

Opinnäytetyöni on toiminnallinen opinnäytetyö, sillä siinä yhdistyvät sekä käytäntö että teoria. Työ on käytännönläheinen ja työelämälähtöinen sekä se on tutkimuksellisella asenteella toteutettu. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 10.) Työlläni haluan osoittaa omaa asiantuntijuutta ja kykyä kehittää työelämään uusia keinoja toteuttaa ryhmäytämistä. Tarkastelen työssäni teoreettisen tiedon pohjalta koulumaailmaa ja ryhmähengen syntymistä, koska toiminnallisen opinnäytetyön tulee vastata myös teoreettisia tarpeita. Rajasin työni käsittelemään ryhmäytämistä alakoulussa, koska muuten siitä olisi tullut liian laaja. Myös harjoitukset olisivat olleet tarkoituksettoman erityyppisiä keskenään, jos ikäluokkaa olisi laajennettu. Teoriaosuuden pohjana käytän kirjallisuutta ja opinnäytetöitä. Työ tukee myös omaa ammatillista kehittymistäni yhteisöpedagogina.

Työni toiminnallinen osuus koostuu ryhmäytämisoppaasta. Se on koottu järjestämäni koulutuksen ja palautteen pohjalta. Koulutus järjestettiin yksipäiväisenä ja se kesti muutaman tunnin. Tarkastelen myös työlle asetettuja omia tavoitteitani ja niiden toteutumista.

1.4 Työn tavoitteet

Työni tavoitteena on kehittää produkti, joka konkreettisesti palvelisi koulunkäynninohjaajia heidän tulevassa työssä mahdollisimman hyvin. Lopputuloksena syntyi ryhmäytämisopas toiminnallisien menetelmin, kohderymänä alakouluikäiset. Tuotosta voidaan käyttää jatkossa päivittäisessä koulutyössä sekä koulunkäynninohjaaja- opiskelijoiden opetusta tukevana materiaalina. Toiminnallisen opinnäytetyöni tuotoksella alakoululaisen ohjaaja saa nopeasti ideoita ryhmädynamiikan tukemiseksi. Harjoitteet olen valinnut mahdollisimman helposti toteutettaviksi. Työni aihe nousi esiin työelä-

mäntarpeista ja siksi halusin tehdä siitä niin käytännönläheisen, että jokaisen kasvattajan on sitä mahdollista nopeasti ja helposti käyttää. Tavoitteena on myös laajentaa ja kasvattaa omaa tietämystä ryhmäytymisestä sekä ryhmädynamiikan syntymisestä ja siihen vaikuttavista tekijöistä.

2 Koulun tausta

2.1 Suomalainen koulujärjestelmä

Tilastokeskuksen mukaan Suomessa oli vuonna 2011 yhteensä 541 900 oppilasta jotka kävi peruskoulua. Koulussa vietetään useita tunteja päivässä ja se on suuressa keskiössä lapsen elämää yhdeksän vuoden ajan (Hakalehto-Wainio 2013, 17.)

Lapsista lähes kaikki oppivat lukemaan ja saavat peruskoulun suoritetuksi. Lukutaidossa sekä useissa oppiaineissa Suomi on kärkipäässä globaalisti tarkasteltuna. Yhteiskunnallinen kehitys on tuonut tullessaan kuitenkin omat vitsauksensa. 1990-luku oli erityisesti yhteiskunnallisen muutoksen aikaa, jolloin muutoksia aiheuttivat muun muassa Suomen EU-jäsenyys, syvä lama ja sitä seurannut työttömyys, pelko yhteiskunnallisesta romahtamisesta, kasvaneet perheiden ongelmat, päihdeongelmat sekä lasten ja nuorten psykososiaalinen pahoinvointi (Launonen & Pulkkinen 2004, 27.)

Hakalehto & Wainio (2013, 19) viittaa teoksessaan Liinamo-Kannaksen (1995) teokseen että koulu-aika on merkittävä ajanjakso ihmisen kehityksen kannalta. Koulussa oloaikana alttius vaikutteille on suuri. Lisäksi persoona kehittyy silloin. Koulu toimii sosiaalistajana ja sen pohjalta tehdään paljon ratkaisuja yhteisöön kuulumisesta tai työnteosta. Oppiaika tulee olla mahdollista suorittaa häiriöttömässä turvallisessa ympäristössä. Lisäksi opetushenkilökunnan virkavelvollisuus velvoittaa huolehtimaan oppilaan oikeuksista koulussa (Hakalehto-Wainio 2013, 19.)

Launonen & Pulkkinen (2004, 36) toteaa teoksessaan Välijärvi & Linnakylä (2002) sanomaan, että samaan aikaan kun pärjäämme hyvin oppiaineiden osaamisessa ja erilaisissa mittauksissa, on kouluilmapiirissämme sekä yhteisöllisyydessä runsaasti kehitettävää. Suomalaisten koulujen rehtorit ovat arvioineet kouluun keskiarvolta toiseksi negatiivisimmin suhteessa muihin OECD- maihin. Lisäksi suomalaisten oppilaiden mielestä ilmapiiri oli keskiarvoa selkeästi huonompi. Koulut ovat raportoineet muun muassa oppilaiden mielenterveysongelmista, perhesuhteiden lastensuojelu tarpeista, opettajien uhkailusta, tupakoinnista, vakavista tuntien häiritsemisistä sekä kiusaamisesta (Launonen ym. 2004, 36-37.)

Tunne-elämän puutteet sekä niiden heikko käsittelykyky on osa nykyistä kouluarkea. Sekava sisäinen maailma näkyy häiriöinä, yhteen ottamisina opettajan kanssa, koulun sääntöjen piittaamattomuutena ja kiusaamisena.

Perusopetuslaki osoittaa että opettajan tulee kasvattaa ja opettaa lasta pärjäämään sen hetkessä yhteiskunnassa. Myös yhteiskunta on ilmaissut oman näkökantansa koulun kasvatusvastuun lisäämiseksi ja aiempaa suuremmalle painottamiselle. Lisäksi mahdolliset vaikeudet kasvamisessa pyritään katkaisemaan ja ehkäisemään ennalta (Launonen ym. 39-40.) On siis osoitettua että yhteisöllisyyden kehittämiseksi koulumaailmassa on tarve. Ilman yhteisöllisyyttä ei synny luontevaa empatiaa tai välittämistä suhteessa ympäröiviin ihmisiin sekä elinympäristöön.

2.2 Oppilas koulussa

Perusopetuslaki määrää oppilaalle velvollisuuden käydä koulua, ellei häntä ole siitä erikseen joksikin ajankohdaksi vapautettu. Hänen tulee olla asiallinen ja tehdä annetut tehtävät sen asettamalla tavalla (Hakalehto-Wainio 2013, 90.)

Oppilaalla on velvollisuuksia ja tärkeää on tehtävien asiallinen suorittaminen sekä yleisesti hyväksytty käytös. Koulun rooli ei kuitenkaan rajoitu ainoastaan taidollisiin asioihin ja valmiuksiin. Koulussa saatu kasvatus osaltaan tukee lapsen kasvua kohti aikuisuutta ja pärjäämistä osana yhteiskuntaa. Koulussa vietetään lapsen elämästä

suuri osa. Jatkossa koulun roolia kasvatuskumppanina yhdessä kodin kanssa olisi hyvä tiivistää rakentavalla tavalla lapsen edun mukaisesti.

Oppilaalla on oikeus opetukseen ja sen tulisi olla valmistavaa kohti vastuullista elämää. Opetuksessa tulisi myös vahvistaa oppilaan taitoja sekä oppimista. Koulutuksella on pyrittävä varmistamaan, että lapsi saisi parhaat mahdolliset edellytykset elämää varten. Koulun tulee olla lapsilähtöistä, sekä toteutettava lapsen itsearvoa. Oppilaan etu on lisäksi tärkeää päätöksiä tehtäessä (Hakalehto-Wainio 2013, 132, 134-135.) Perustana on että oppilaalla lapsena on oikeudet erityiseen suojeluun sekä huolenpitoon. Koulun vastuulla on ottaa arjessaan huomioon kulloinenkin ikä ja kehitysvaihe lapsen edun mukaisesti ja koulussa on saatava olla oman ikäisensä kehitysvaiheessa (Hakalehto-Wainio 2013, 90)

3 Ryhmän määritelmä ja sen toiminta

Ryhmä tarkoittaa jonkinlaista järjestäytyneitä joukkoa jolle ominaista on yhteinen päämäärä tai tavoite (Välineitä ryhmän toiminnan tukemiseen 2012, 7.) Antikainen, Rinne & Koski (2013, 24) viittaavat teoksessaan Jauhiainen & Eskolaan (1994) että kasvatussociologian näkemyksen mukaan ryhmällä taas tarkoitetaan ihmisiä, jotka säännöllisesti ovat kommunikaatiossa kasvokkain toistensa kanssa. Säännöllisesti toisiaan tapaavalla ryhmällä syntyy keskinäistä kiintymystä sekä muotoutuu yhteisiä tapoja, solidaarisuutta ja ajatuksia toisen tukemisesta. Ryhmä vaikuttaa toinen toisiinsa ja muokkaa näin ihmisten käyttäytymistä. Ryhmä voi odottaa jäseniltään erilaista käyttäytymistä suhteessa ryhmään kuulumattomiin. Ryhmän jäsenyys luo ihmiselle tapoja, toiminnan muotoja sekä erilaisia kokemuksia joiden tärkeys riippuu merkittävästi yksilön roolista ryhmässä sekä siitä kuinka intensiivisesti hän ryhmään kuuluu. Ihmisille on myös tavanomaista kuulua useisiin eri tyyppisiin ryhmiin samanaikaisesti. Tällaisia ovat esimerkiksi erilaiset opiskelu- ammatti- tai harrastusryhmät. Kyseisissä ryhmissä sitoutumisen taso sekä kesto ovat vaihtelevia (emt.)

Yksilöt kuuluvat kahdenlaisiin erilaisiin ryhmiin, primääri- sekä sekundaari ryhmiin. Primaari ryhmästä merkittävin on perhe, johon yksilö syntyy ja jossa kasvaminen tapahtuu. Primaari ryhmään liittyy voimakas tunneside. Lapsi kokee ensimmäiset tärkeimmät vuorovaikutussuhteensa primaari ryhmässä. Yksilö oppii käsittelemään ristiriitoja, ilmaisemaan itseään sekä olemaan yhdessä toisten kanssa. Kyseiset toiminnot antavat kivijalan lapsen elämään. Primääri ryhmässä opittuja taitoja kuitenkin muokataan, kiistetään sekä opetellaan uudelleen. Sekundaari ryhmä muodostuu suhteista, jotka ovat säännöllisiä, mutta eivät välttämättä erityisen syvällisiä tai tiiviitä. Ryhmille ominaista on jäsenten välisten arvojen yhteneväisyys, toimintatavat sekä tavoite. Yksilölle on mahdollista kuitenkin hyvin voimakas tunneside, jolloin sekundaari ryhmä saattaa kasvaa yksilön identiteetin kannalta suuremmaksi kuin primääri ryhmä. Tällaiset ryhmät korostuvat erityisesti nuoruuden vertaisryhminä. Vastaavia voimakkaita tunnesiteitä odottavat myös useat uskonnolliset ryhmät omilta jäseniltään (Antikainen ym. 2013, 25.)

3.1 Turvallinen ryhmä

Turvallisuus tunteena on tärkeää kun ajatellaan ihmisen hyvinvointia kokonaisuutena. Jos meillä ei ole turvallinen olo saattaa se näkyä tekemisessämme epävarmuutena ja toiminnan heikentymisenä. Oman kokemukseni mukaan turvallinen ryhmä, kuten esimerkiksi toimiva urheilujoukkue, antaa meille mahdollisuuden toteuttaa itseämme rohkeammin pelkäämättä torjutuksi tai ulkopuoliseksi jäämistä.

Lasten ja nuorten kanssa työtä tehtäessä turvallisuus on tekemisen merkittävin tekijä. Turvallisuus ryhmän jäsenelle itselleen kohottaa itsetuntoa ja antaa rohkeutta ajatella myös muita ryhmäläisiä. Yhteisössä, jossa on turvallista, meidän on mahdollista kertoa itsestämme vaikeitakin asioita sekä kokea itsemme tärkeäksi ja arvostetuksi. Turvallisuuden tärkeät tunnusmerkit ovat avoimuus, luottamus ja luotettavuus, tuen antaminen, hyväksyminen sekä ryhmään sitoutuminen (Aalto 2000, 16, 21.)

Hyvässä ryhmässä yksilön vahvuudet korostuvat. Jäsenelle tulee tunne siitä että voi olla oma itsensä. Myös yksilön heikkoudet osataan hyväksyä. Ryhmä antaa mahdol-

lisuuden kohdata asioita ja mahdollisuuksia, joita ei ole aiemmin osannut kuvitella (Aalto 2000, 17.)

3.2 Turvaton ryhmä

Turvattonta ryhmää kuvaa selkeästi pelko. Pelko estää mahdollisuudet osoittaa omaa osaamistaan. Yksilö ei rohkaistu ilmaisemaan itseään aidosti ja kertomus jää valheelliseksi tai rajatuksi. Pelon vallitessa yksilö ei myös osaa välittää muista ryhmän jäsenistä, vaikka niin haluaisi. Lisäksi se korostaa ihmisen huonoimpia piirteitä (Aalto 2000, 17.)

Turvattomassa ryhmässä tai yhteisössä toiminta voi olla yksilölle ”selviytymistä” tai konfliktien välttelemistä. Omien kokemuksieni mukaan turvattomassa ryhmässä oleminen on raskasta. Siinä ei synnytetä aitoa vuorovaikutusta, vaan toiminta saattaa jäädä pintapuoliseksi. Myöskään toiminnan tavoitteet eivät voi näin ollen erityisen hyvin täyttyä.

3.3 Ryhmän kehitysvaiheet

3.3.1 Aloitusvaihe (forming)

Ryhmällä on viisi eri kehitysvaihetta. Ensimmäinen on aloitusvaihe (forming), jonka aikana oppilaat ovat kiinnostuneita, mutta samalla vielä hyvin epävarmoja toisiaan kohtaan. Aloitusvaiheessa ei vielä tunneta toisia oppilaita. Oppilaille on myös odotuksia, joiden mahdollisuuksia pohditaan yhteydessä niiden toteutumiseen. Alkuvaihe sisältää lisäksi tarkkailua suhteessa toisten oppilaiden käytökseen. Alkuvaiheelle on ominaista, että ryhmä arvioi toimintaansa, soveltaa toimintatapojaan sekä luo yhteisiä uskomuksia (Salovaara & Honkonen 2011, 46.)

3.3.2 Kuohuntavaihe (storming)

Kuohuntavaiheessa toiset oppilaat ovat jo tuttuja. Heillä on myös yhteinen tavoite sekä luottamus. Myös rohkeus sekä oppilaiden avoimuus lisääntyy. Luokassa uskalletaan jo tuoda omia mielipiteitään toisten tietoon, sekä kysellä arvostelevia kysymyksiä. Kuohuntavaiheelle ominaista on jäsenten keskinäinen tyytyväisyys, yhdenmukaisuus, auttavaisuus sekä runsaaksi käyvä vuorovaikutus. Jyrkistä mielipiteistä voi syntyä konfliktejakin. Ristiriidat saatetaan kuitenkin aluksi kieltää ja ryhmä voi vältellä niiden avointa käsittelemistä sekä ratkaisemista. Joistakin oppilaista voidaan hakea myös syntipukkia tai heidät saatetaan sivuuttaa (Salovaara ym. 2011, 47.)

3.3.3 Vakiintumisen vaihe (norming)

Salovaara ym. (2011, 48) viittaa teoksessaan Lehtoseen & Salovaaraan (2009) että luokan yhteinen toimintatapa on tässä vaiheessa löytynyt ja heillä on omat norminsa. Vakiintumisen vaiheessa ryhmän toiminta kohdistuu roolien, työnjaon sekä tavoitteiden avoimiin vuoropuheluihin. Myös luottamus syvenee. Vaiheessa oppilaat alkavat itse ottaa roolia ja vastuuta luokan käyttäytymisestä sekä turvallisuudesta. Tekemistä osataan suhteuttaa toimivaksi ja konfliktit selvittää. Vakiintumisen kehitysvaiheessa kiintymys suhteessa ryhmään sekä tunne yhteenkuulumisesta kasvaa. Ilmapiiri ryhmässä on avoin, tunnereaktiot positiivisia sekä vuorovaikutus kehittyneempää kuin aiemmissa kehitysvaiheissa. Ristiriidatkaan eivät tässä vaiheessa pysäytä ryhmän toimintaa, eikä niihin puututa.

3.3.4 Kypsän toiminnan vaihe (performing)

Salovaara ym. (2011, 48-49) viittaa teoksessaan Lehtosen & Salovaaran (2009) toteamukseen että ryhmän keskeiset tavoitteet ovat selkiytyneet ja ryhmä toimii enemmän tehtäväkeskeisesti. Oppiminen muuttuu turvalliseksi ja näin koulun perustehtävä muuttuu keskeiseksi. Oppilaat ja opettaja pystyvät käsittelemään kritiikkiä yhdessä ja vuorovaikutus toimii. Ongelmanratkaisu hoidetaan vuorovaikuttamalla. Luokasta tulee siis kokonaisuus. Toisten oppilaiden ajatuksia ei tässä vaiheessa koeta enää uhkana. Erilaisuus hyväksytään ja ristiriidat pystytään käsittelemään rakentavassa hengessä. Luokassa tunnetaan arvostusta ja yhteisymmärrystä. Myös yksilön henkilökohtaiset tarpeet osataan yhdistää yhteen luokan tarpeiden kanssa ja oppilaista tulee aiempaa tyytyväisempiä.

3.3.5 Lopetusvaihe (adjourning)

Oppilaat alkavat tässä vaiheessa jo ymmärtämään yhteisen ajan olevan loppuillaan. Tunteet voivat olla luopumisen harmittelua, surullisuutta, mutta myös helpotusta. Luokkakokousta tai muuta luokan yhteistä asiaa suunnitellaan, jottei koulun loppuminen yhdessä tuntuisi niin lopulliselle. Kuinka voimakkaasti luokka reagoi lopettamiseen, johtuu useasta tekijästä. Esimerkiksi yhdessä eletyn ajan pituudesta, luokan turvallisuudesta, sekä yleisesti luokan toimivuudesta yhteisönä. Kaikki kouluryhmät ovat erilaisia, eivätkä ne täsmällisesti seuraa juuri tällaista kaavaa. Joskus jokin ryhmä voi jättää jonkin vaiheen välistä kokonaan tai palata johonkin aiempaan kehitysvaiheeseen (Salovaara ym. 2011, 49-50.)

4 Koululuokka ryhmänä

Koululuokkaa ryhmänä kuvaa runsas ajankäyttö yhdessä suhteessa moniin harrastusryhmiin. Lisäksi ryhmät ovat etukäteen muodostetut, joihin oppilaat eivät ole voineet vaikuttaa. Sosiaalipsykologian näkemys koululuokan pitämisestä ryhmänä perustuu joukon yhteiseen toimintaan. Sitä ohjaavat yhteiset maalit ja tarkoitusperät. Ryhmälle on tyypillistä, että sillä on tiettyjä rooleja ja sen sisällä voi esiintyä myös erilaisia jännitteitä sekä ristiriitoja (Välineitä ryhmän toiminnan tukemiseen 2012, 7.)

Ryhmään kuuluminen on ihmiselle tärkeää ja sillä on yhteys aina oppimisesta fyysiseen terveyteen saakka. Kuuluminen osaksi ryhmää saa aikaan turvallisuutta. Myös oppiminen on helpompaa, kun oppilas voi olla oma itsensä ja hän tiedostaa, että häntä arvostetaan. Kun ryhmässä on turvallista, vallitsee luokassa ryhmän keskinäinen arvostus. Myös itsetunto vahvistuu. Hyvin keskenään pärjäävällä ryhmällä on suuri rooli yksilön hyvinvoinnille. Hyvin toimivalla ryhmällä on vaikutusta laajemmin myös koulun yhteisöllisyyden kannalta. Yhteisöllisyyden perusedellytyksenä on yhteenkuuluvuuden tunne, joka taas vaatii arvoja sekä normeja. Se on myös yhteisiä päämääriä (Välineitä ryhmän toiminnan tukemiseen 2012, 7.)

Yhteisön toimivuus ja turvallisuus vaatii runsaasti päämäärätietoista sekä ohjauksellista toimintaa. Se ei muotoudu ilman sitä (Välineitä ryhmän toiminnan tukemiseen 2012, 7.)

4.1 koululainen ryhmässä

Lapselle vertaissuhteet kaikissa kehityksen vaiheissa ovat äärimmäisen tärkeitä. ”Pitävätkö luokkakaverit minusta?” tai ”Miksi minä en päässyt liikuntatunnilla joukkueeseen?” on minimissään samanarvoisia tekijöitä kuin koulussa menestyminen. Vertaisten suhteissa vuorovaikuttaminen on huomattavasti haastavampaa, kuin suhteessa vanhempiin tai vaikkapa hoitajiin. Kanssakavereiden kiintymys pitää jollain tavalla

ansaita, toisin kuin esimerkiksi vanhempien. Sisarus pysyy, vaikka häntä ei aina kohtelisi parhaiten toisin kuin ystävät ja vertaisryhmä, jossa voi joutua ulkopuoliseksi (Salmivalli 1999, 12-13.)

Sosiaalisia malleja opitaan kavereilta. Se sisältää monenlaista käytöstä, mukaanlukien positiivista, mutta myös negatiivista. Ryhmään kuulumisen ei automaattisesti ole positiivisen kehittymisen tae, vaan se voi olla erityisesti vähän vanhemmilla lapsilla myös kehityksen riskitekijä. Lopulta vertaisikäiset ja kaveruudet ovat lapsen kehityksen kannalta erittäin tärkeitä. Hyväksytyksi tuleminen on merkittävä asia kaikille lapsille. Sen on osoitettu myös ennakoivan ihmisen mielenterveyttä (Salmivalli 1999, 13-14.)

Vertaisryhmillä on voimakas vaikutus lapsen käyttäytymiseen. Lapsi oppii sosiaalisia taitoja, kuten yhteistyökykyisyyttä sekä kommunikointia. Hän oppii myös empaattisuutta ja kykyä asettua kaverin asemaan. Taidot kehittyvät ja opitaan tekemään sopimuksia sekä ymmärretään myös toisten tarpeet. Vertaisissa suhteissa monet kielteisetkin tunteet heräävät. Toveruusryhmässä on hyvä mahdollisuus purkaa aggressiivisuutta sekä ristiriitoja sovitellen niitä samalla. Dialogi muiden lasten kanssa antaa lapselle paljon tietoa ympäristöstään sekä itsestään. Samalla hän vertailee sosiaalisesti muita lapsia ja itseään muodostaen näin oman minäkuvansa (Salmivalli 1999, 13.)

5 Ryhmäyttäminen kouluympäristössä

Ryhmäyttäminen tarkoittaa prosessia, joka pohjautuu erilaisiin toiminnallisiin tehtäviin. Prosessissa ryhmän turvallisuutta saadaan askeleittain kasvamaan. (Aalto 2000, 69) Tavoitteena ryhmäyttämisessä on, että sen jäsenet voivat tuntea olonsa turvallisiksi sekä miellyttäväksi. Ryhmäytyminen on välttämätöntä positiivisen oppimisympäristön muodostumiselle. Tietotaito ryhmäilmioistä on tärkeänä osana oppimista, koska ryhmä on keskeisessä osassa opetustyötä ajatellen (Ohjaus ja sosiaalinen tuki 2014.)

Saloviita (2007) viittaa teoksessaan Johnson&Johnsonin (1999) ja Kaganin (1992) sanomaan, että oppilaita on ajateltu koulumaailmassa yksilöinä eikä ryhmäkulttuuria ole osattu juurikaan ottaa arjessa huomioon. Koulun perustana onkin vallinnut yksilöllinen oppiminen. Sosiaalinen ulottuvuus on kuitenkin ottanut yhä suuremman roolin. Huomio on kiinnittynyt opettajien mahdollisuuksiin käyttää ryhmää tukemaan sosiaalista käyttäytymistä sekä opiskelua. Yhteistoiminnalliset koulutyöt ryhmissä opettavat tärkeitä kognitiivisia ja sosiaalisia taitoja (Saloviita 2007, 87.)

Kuten Timo Saloviita (2007, 14) kuitenkin kirjassaan Työrauha luokkaan toteaa, on opettajan ensimmäinen tärkeä tehtävä antaa mahdollisuudet hyvälle ryhmähengelle luokassa. Yhteisöllisyys on tukijalka koulun turvallisuudesta ja viihtyvyydestä keskusteltaessa. Pienet teot ja toiminnot jokapäiväisessä toiminnassa kehittävät ja voimistavat yhteisöllisyyttä. Yhteisössä kohdataan samankaltaisia ihmisiä yksilön itsensä kanssa, saadaan uusia ystäviä, turvallisuutta ja kannustusta (Saloviita 2007, 87.)

Ryhmäyttämistä kuvaa, että se on tapahtuma, jossa kehitetään ryhmän sisäistä luottamusta, viestintää, turvallisuutta sekä yleistä tuntemista. Kehittäminen tapahtuu tietoisesti. Koulumaailmassa oppilailta on muun muassa pitkät kesälomat, joiden aikana luokan sisäinen rakenne voi muuttua. Joku on muuttanut pois ja joku toinen tullut uutena oppilaana tilalle. Myös perhe ja ystävyyssuhteet saattavat vaikuttaa lapsen tai nuoren elämään (Välineitä ryhmän toiminnan tukemiseen 2012, 7.)

Ryhmäyttäminen käsitetään usein lukuvuoden alussa järjestettäväksi tapahtumiksi ja tutustumispäiviksi. Ryhmäyttämisen tulisi kuitenkin olla jatkuvaa, koko lukukauden kestävästä ryhmästä tukevaa toimintaa.

Esimerkiksi ujo yksilö ohjataan muun ryhmän kanssa leikkimään toteuttamalla mukavia leikkihetkiä muun ryhmän mukana. Lapselle on tärkeitä saada onnistumisen elämyksiä, joten aikuisen valitsee lapselle sellaisen roolin, jota ilman leikkiminen ei onnistuisi. Toiminnan järkevällä jakamisella muut lapset eivät joudu kritisoimaan yksilöä, vaan hän selviytyy tehtävästään. Kaikella tällaisella toiminnalla tarkoituksena on saada ajatus siitä, että muiden kanssa on mukava olla (Keltikangas-Järvinen 2010, 47.)

Ilman aikuista leikittäessä on riskinä, että parhaat kaverit leikkivät keskenään. Näin on mahdollista, että yhteisöstä muodostuu suljettu, eikä muut pääse leikkiin mukaan. Leikkitilanteita ohjattaessa opetetaan sosiaalisia taitoja (Keltikangas-Järvinen 2010, 48.)

6 Ohjaaja ryhmäyttäjänä

6.1 Ohjaajan rooli

Ryhmä tarvitsee varsinkin alkuvaiheessa ohjausta. Ohjaaminen prosessina on monisäikeistä ja vaatii ohjaajalta pelisilmää sekä monipuolisia taitoja. Etenkin ryhmäyttämistä toteutettaessa ohjaajan ammattitaito korostuu entisestään. Kun toiminnalla tavoitellaan jotakin tiedostettua toimintaa tai maalia, haasteita sekä muuttuvia tekijöitä riittää. Ohjaajuutta tarkasteltuani olen huomannut, että muun muassa yliohjaaminen ja ryhmän liiallinen kontrolloiminen voi olla ryhmän kehittymisen kannalta haaste.

Ohjaaja on henkilö, joka antaa ohjeet ryhmälle ja sen jälkeen ryhmä toteuttaa. Hän motivoi ja tarkkailee ryhmän toimintaa. Ohjaaja myös kannustaa ujompia ja tilanteen vaatiessa ”toppuuttelee” motivoituneimpia. Hän voi myös antaa lisävinkkejä harjoituksen suorittamiseen sekä tarvittaessa vaikeuttaa sitä. Kouluympäristössä ohjaajana oleminen on helpompaa jos on ryhmälle jo valmiiksi tuttu. Ohjaajan on tärkeää muistaa myös, ettei toiminta uusien luokkien tai ryhmien kanssa mene aina ilman haasteita. Alakouluikäiset ryhmänä ovat usein nopeasti motivoituneita ja heidän kanssa työskentely on monesti mutkattomampaa (Valkeapää 2011, 14, 18-19.)

Ryhmäyttäessä erityisluokkaa periaatteet eivät ole samat kuin niin kutsutussa tavallisessa luokassa. Aikaa on käytettävä vähemmän ja kertoja oltava useampia. Näin varmistutaan, että lapsi pääsee tutuksi ohjaajan kanssa. Eritysryhmää ohjattaessa työ voi vaatia useita eri tutustumiskäyntejä ennen kuin voi tehdä varsinaisia harjoituksia (Valkeapää 2011, 19.)

Ohjaamistilanteessa yleistä on että pojat toteuttaisivat tehtäviä vain keskenään ja näin ohjaajan täytyy ohjata heitä useimmiten jonkin verran enemmän. Yleisesti tytöt toimivat enemmän niin tyttöjen- kuin poikienkin kanssa. Jotkut ryhmät voivat olla myös aktiivisempia kuin toiset ja ohjaajan tulee olla vahvasti mukana tilanteen mukaan. Lisäksi ohjaajan tulisi antaa positiivista palautetta. Monissa harjoitteissa ohjaaja voi käyttää taustamusiikkia, joka on kuitenkin hyvä sammuttaa ohjeidenannon ajaksi (Valkeapää 2011, 23.)

Ohjaaminen toimintakokemuksellisia menetelmiä käytettäessä ei katso koulutuspohjaa, vaan sitä voivat käyttää niin ohjaajat kuin muutkin ammattikunnat. On kuitenkin hyvä jos ohjaajalla on toimintakokemusmenetelmä-kokemusta hänen niitä työssä käyttäessään. Tärkeää on tiedostaa oma ammattitaito sekä aiempi kokemus ja käyttää harjoituksia sen mukaisesti (Aalto 2000, 137.)

Harjoitteiden käyttämisen tuoma kokemus antaa ohjaajalle lisää mahdollisuuksia jäädä toiminnasta sivuun sekä mahdollisuuden seurata ryhmän toimintaa. Ohjaajan oma energia säästyy, eikä ryhmää tarvitse enää auttaa toimimaan niin paljoa. Ryhmää ohjatessa ihanteellista on, että ohjaajan ei tarvitse tehdä siitä toimivaa, vaan ryhmä tekee juuri niin kuin sen tuleekin toimia. Harjoituskokemuksissa koetellaan nimenomaan ryhmän mahdollisuuksia, ei ohjaajan. Ohjaaja on kuitenkin yhteydessä ryhmään turvallisuuden sekä uskon kautta (Aalto 2000, 138.)

6.2 Ohjaajan ominaisuudet

Ohjaajalla on monta roolia yhtäaikaan. Hän on esimerkiksi mahdollistaja, tunnetilojen asiantuntija, motivoija, ymmärtäjä ja kuuntelija. Ohjaajana koetaan useasti yllätyksiä, aikataulumuutoksia, osallistumisia ja osallistumisen puutetta. Lisäksi tilat voivat olla

ennalta tiedettyä pienemmät, välineet puutteelliset tai tilanteeseen sopimattomat ja kaikkeen näihin on hyvä varautua.

Ohjaaja on ihanteellisessa tilanteessa henkilö, joka osaa työskennellä myös itsensä kanssa, eikä hän koe olevansa vielä valmis vaan haluaa olla entistä enemmän yhteydessä muihin sekä itseensä. Ohjaajan kyky empatiaan ohjattaviaan kohtaan on yksi ohjauksen tärkeimmistä seikoista. Samoin myös kyky ottaa toisen tunteet huomioon ja antaa niille tilaa. Ohjaajan on tärkeää muistuttaa mieleen, että kaikille mahdollisille tunnetiloille on mahdollisuus ja ne ovat sallittuja. Ymmärtäessään sen, osaa hän antaa niille oman tilansa sekä hyväksyy ne (Aalto 2000, 138-139.)

Ryhmää ohjattaessa on hyvä, että ohjaaja osaa tunnistaa omat tunteensa ja ylläpitää yhteyttä niihin. Pelko ja häpeä mutta lisäksi toivo, rohkeus ja rakkaus unohtamatta iloa ovat kaikki tärkeitä tunteita. Omien tuntemuksien läpikäyminen saa tuntemaan olon turvallisemmaksi toisten seurassa. Yksinkertaista oman tilan käsittelemistä on muun muassa se, että kertoo toiminnan alussa ryhmälle miltä itsestä sillä hetkellä tuntuu. Ohjaajalla on tärkeä olla myös oma elämä työn ulkopuolella, jolloin hän voi itse nauttia elämän eri osa-alueista (Aalto 2000, 138.)

Harjoitteita tehtäessä on lisäksi hyvä olla varautunut ryhmäläisten ennalta - arvaamattomiin reaktioihin ja harjoituksen niin sanottuihin epäonnistumisiin. Harjoituksissa voi yllättää niin loukkaantumiset kuin sairastumiset ja tunteenpurkaukset. Tärkeintä tilanteissa on tunteiden hyvä purkaminen ja samalla olon helpottaminen. Ohjaajan on hyvä tiedostaa, että jotkin tapahtumat saattavat viedä aikaa ja jos ryhmän jäsenet aistivat kiireen, voivat he helposti mennä lukkoon ja näin ollen toiminta estyy (Aalto 2000, 140.)

Ohjaajan kehittymisen kannalta myös vuorovaikutustaitojen kehittäminen on erittäin tärkeää. Se tarkoittaa hyvää ymmärrystä joidenkin taitojen kohdalla kuten: eri mieltä olemisen taito, oman ärsyyntymisen kehittävä purkaminen, omien virheiden huomiointi, kehittävän palautteen vastaanottaminen,- ja sen antaminen sekä positiivisen palautteen antaminen sekä vastaanottaminen (Aalto 2000, 140.)

Kaikkiaan ohjaaminen on siis kokonaisuus erilaisia taitoja, joista jotkin ovat meidän itsemme tiedostamia, toiset tiedostamattomia. Ohjaajan kehittymishalukkuus ja kiinnostus toisista ympärillä olevista kuten tässä tapauksessa ohjattavistaan on olennaisessa osassa ohjaajuuden kehittymisen ja hioutumisen osalta. Ohjaajuus kokonaisuutena on laaja, eikä ohjaamiseen riitä, että hallitsee vain yhden osa-alueen ohjaamisen ”paloista”, vaan on hyvä hallita taidot monipuolisesti halutun ryhmäytymisprosessin aikaansaamiseksi.

7 Toimintakokemus- menetelmät

Ihminen oppii elämisessä tarvittavia taitoja tehokkaammin tekemällä itse kuin kuuntelemalla. Kokemuksellisella oppimisella aikaansaadaan elämyksiä, joilla on merkitys yksilön tunne-, arvo-, sekä ajattelu rakenteisiin. Ihmisen käyttäytymisen pidempiaikainen muutos vaatii myös, että ihmisen asenteet ja ajattelutapa muuttuu (Aalto 2000, 149.)

Toiminnallisissa kokemuksissa ihminen ei siinä hetkessä ehdi ymmärtämään, mitä on tapahtumassa. Vasta toiminnan jälkeen voidaan peilata ajatuksia siitä, mitä toiminnan yhteydessä on tapahtunut ja kuinka kokemusta sekä oppia voisi soveltaa arjen elämässä. Ryhmän turvallisuuden kehittyminen, sekä erilaisten elämäntaitojen oppiminen tarvitsee vuorovaikutuksellisuutta, jossa yksilöt ovat persoonan eri asteilla yhteydessä itseen sekä ympäristöön. Verraten esimerkiksi frontaaliopetukseen, on toimintatapa oppimisen kannalta monipuolisempaa sekä kokonaisuutta kehittävämpää (Aalto 2000, 149.)

Turvallisen ryhmän aikaansaamiseksi toiminnallisuus on mainio työtapo. Toiminnallisuus antaa mahdollisuuden kehittää luottamusta sekä turvallisuuden tunnetta muutoin kuin sanallisilla keinoin. Toiminnallisissa tapahtumissa koetaan aitoja asenne- ja tunnekokemuksia, joita voidaan purkamisessa sekä prosessoinnissa käyttää. Itse tekijöille toiminnalliset kokemukset ovat todellisia, vaikka ne olisivatkin ennalta ja tietoi-

sesti järjestettyjä. Ihmisen käytöstä, ajattelua tai asenteita on myös mutkattomampaa muuttaa ryhmän toiminnan kuin yksilön kautta (Aalto 2000, 149-150.)

Opinnäytetyöni produkti, ryhmäytysopas on koottu kokemuksellisen toiminnan näkökulmasta. Lapselle harjoitteet ovat usein leikkimistä ja opas sisältää runsaasti leikkejä yhdistettynä muutamiin peleihin ja harjoitteisiin. Toiminnallisten menetelmien jakamistapoja on olemassa useita erilaisia ja itse päädyin jakamaan harjoitteet sekä pelit neljään eri suurempaan osioon, jotka olivat tutustumisharjoitukset/leikit, ongelmanratkaisut ja erilaiset pelit, luovan toiminnan harjoitteet, sekä hipat- ja liikuntaharjoitteet.

Toiminnalliset harjoitteet/pelit/leikit jaoteltiin sekä perusteltiin toiminnan tavoitteiden mukaan, seuraavaksi lyhyt kuvaus harjoitteiden pääpiirteistä.

Ensimmäiset eli tutustumisharjoitukset/leikit auttavat oppilaita oppimaan toisistaan ja samalla kertomaan itsestään. Tutustumisella on suuri merkitys ryhmän muotoutumisen näkökulmasta. Tutustumisella luodaan turvallisuuden pohja. Toiseen osioon valitsin ongelmanratkaisuja sekä erilaisia pelejä. Niitä ohjaaja voi käyttää jo ryhmän tuntiessa toisensa. Ne ovat oivallisia vireystilan herättelemiseen, sekä yhteisen ryhmätoiminnan kehittämiseen/toteuttamiseen leikin kautta. Kolmanteen osioon kokosin erilaisia luovan toiminnan harjoitteita, joilla voidaan kehittää ilmaisullista rohkeutta, luovuutta ja keventää luokan tunnelmaa sekä aikaansaada luottamusta. Viimeisenä on koottu vielä erilaisia hippoja ja liikuntaharjoitteita. Niiden pääasiallinen tavoite on luoda luokalle energistä iloista tekemistä, jolla leikin lomassa on ryhmäyttävä merkitys. Ne ovat intensiivistä toimintaa ja sopivat silloin, kun halutaan aikaansaada ryhmäytymisen elementtejä liikunnan kautta ja samalla ylläpitää fyysistä hyvinvointia.

8 Toiminta ja palaute

Opinnäytetyön toiminnallinen osuus toteutettiin eräänä perjantai- aamupäivänä Jyväskylän kristillisellä opistolla. Toiminta alkoi koulunkäynninohjaajien tapaamisella ja esittäytymisellä ”Fiilisjana”- harjoitusta soveltamalla ja orientoitumalla tunteihin. Tä-

män jälkeen siirryimme itseni esittelyn jälkeen power point-esityksen tukemana syventämään tietoutta ryhmäytymisestä. Ohjauksessani käytin runsaasti osallistavaa toimintatapaa pienryhmätoiminnan ja parikeskustelun kautta. Parikeskusteluissa opiskelijat aktivoitiin keskustelemaan esimerkiksi ryhmistä tai yhteisöistä, joissa he itse ovat olleet osallisena elämänsä aikana. Lisäksi he keskustelivat muun muassa hyvän ohjaajan ominaisuuksista. Lopuksi pidin opiskelijoille ryhmäytysharjoituksen esimerkkinä harjoituksista, joita käytän itse heille opasta suunnitellessani. Tuokio oli myös ryhmäytysoppaan oikean rakenteen ja tarvepohjan kannalta itselleni todella tärkeä, koska valtaosa opiskelijoista kertoi olevansa kiinnostuneita työskentelemään lasten parissa.

Palautteen keräsin suljettuna kyselynä paikan päällä koulutuksen jälkeen. Kysymykset ja vastaukset kyselyssä olivat seuraavat:

1. Oliko ryhmäyttäminen sinulle ennalta tuttua?

– Kaikki 13 vastanneesta vastasi Kyllä.

–

2. Näetkö ryhmäyttämisen hyödyllisenä työvälineenä?

– Kaikki 13 vastanneesta vastasi kyllä.

3. Saitko uutta tietoa?

– En, 0. Vähän, 2. Jonkin verran, 8. Paljon 3.

4. Oliko tieto käyttökelpoista?

– Ei, 0. Vähän, 0. Jonkin verran, 0. Paljon, 13.

5. Oliko käytetty aika sopiva?

– Ei, 0. Lähestulkoon, 1. Melko hyvä, 4. Täysin sopiva 8.

6. Koetko että haluaisit syventää ryhmäyttämistietämystäsi?

– Ei, 0. Vähän, 2. Jonkin verran, 10. Paljon, 1.

7. Olivatko tiedot ylipäättään hyödyllisiä työtäsi ajatellen?

- Ei, 0. Vähän, 0. Jonkin verran, 2. Paljon, 11.

Intensiivikoulutuksen ja saamani palautteen perusteella aloin koota opasta opiskelijoiden opiskelun ja ammatillisen kehittymisen tueksi. Opas suunnattiin erityisesti kohderyhmää eli alakouluikäisiä ajatellen. Sen harjoitteet, leikit ja pelit kerättiin useasta eri lähteestä ja sen käytettävyyttä pyrittiin kehittämään elävällä kuvittamisella. Kuvituksella tuettiin ryhmäytysajatusta myös ohjaajan näkökulmasta. Ideana oli että jos kuvia nähdessään ryhmäyttämisen keskeinen ajatus säilyisi myös heidän työtavassaan.

8.1 Tulosten yhteenveto

Yleisesti ottaen tulokset kyselystä olivat vastaajien mukaan positiiviset. Opiskelijoista yksitoista yhteensä kolmestatoista kertoi kyselyssä saaneensa jonkin verran tai paljon lisää tietoa ryhmäyttämistä. Opiskelijoista kaikki 13 pitivät koulutuksesta saamaansa tiedon käyttökelpoisuutta hyvänä ja vastasivat käyttökelpoisuuteen valinnan ”paljon”. Suurin osa ryhmäläisistä (11) oli myös valinnut halukkuudesta lisätä ryhmäyttämistietämystä jonkin verran tai paljon, joten tätä kyselyä vastaten myöskin ryhmäytysoppaalle oli konkreettinen tarve ja hyöty.

Käytettyjä kysymyksiä on mietittävä jatkossa paremmin, osassa kysymyksistä oli paljon samankaltaisuutta kuten esimerkiksi kysymyksissä 3 ja 7. Lisäksi kysymyksiä olisi voinut suunnata palvelemaan enemmän ryhmäytysoppaan kehittämistä. Kyselyssä ei kiinnitetty riittävästi huomiota vastausvaihtoehtojen järkevyyteen, vaan osa vastausvaihtoehtoista olivat epäselviä ja hankalasti analysoitavia. Tästä esimerkkinä kysymys käyttökelpoisuudesta, jossa oli vastaus ”paljon”. Vaihtoehto olisi voinut olla esimerkiksi ”erittäin käyttökelpoista” tai muuta sopivampaa. Myös muissa kysymyksissä olisi voinut olla muutoksia kuten enemmän vastausvaihtoehtoja.

9 Loppupohdinta

Opinnäytetyön onnistumista on vaikea yksiselitteisesti arvioida. Työhöni liittyi toiminnallisuudesta johtuen useita eri osuuksia. Intensiivikoulutus koulunkäynninohjaaja opiskelijoille oli ajankäytöllisesti hyvin järjestetty. Sain opiskelijat innostumaan aiheesta, myös kiinnostusta aiheeseen oli olemassa. Harjoitteet olivat hyvä lisä, sillä ne antoivat opiskelijoille ryhmäyttämisharjoituksessa olemisen tunteen, joka on tärkeätä ohjatessa harjoitteita muille. Apuna käyttämäni Power point- esitys oli sopivan mittainen ja koulutus sisälsi lisäksi pari- sekä pienryhmäkeskusteluita. Jälkikäteen ajateltuna, esiintymiseni oli rauhallista ja riittävän vakuuttavaa, mutta olisin voinut tehdä Power point- esityksestä monipuolisemman sekä käyttää lähteitä laajemmin.

Kirjallinen osuus työssäni oli haastavin. Kirjallisesta pohjasta ja tavoitteiden täyttymisestä oli haastavaa saada sopiva rajausta aikaiseksi tukemaan alakouluikäisen ryhmäyttämistä. Tavoitteessa onnistuin kohtuullisesti ja sain sopivan asiayhteyden myös itse produktiin eli ryhmäytysoppaaseen. Teoriapohjassa olisi voinut käyttää laajemmin tutkimustietoa jo tehdyistä opinnäytetöistä sekä ryhmäyttämisestä yleensä. Myös lähteitä luotettavan ja monipuolisen tietopohjan varalle on hyvä vstaisuudessa tehtäviin tutkimuksiin varata jonkin verran enemmän.

Produktissa tavoitteet käytännöllisyyden osalta olivat kelvollisesti toteutuneet. Harjoitteet ovat käyttökelpoisia kohde ikäluokalle, opas on kuvitettu elävästi sekä siinä on sopivan laaja määrä erityyppisiä harjoitteita ja pelejä. Oppaan käyttökelpoisuus koulun spontaaniin arkeen on onnistunutta, koska harjoitteet on valittu niin, että ne eivät tarvitse useimmiten suuria valmisteluita. Ohjaajalle riittää kun hän muistaa leikin tai harjoitteen keskeiset tekijät kuten säännöt ja kulun.

Oppaan jatkokehittämisenä olisi tärkeää että ryhmäyttämistä osattaisiin kuvata jonkin verran tarkemmin mutta ytimekkäästi. Lisäksi harjoitteiden jakamisperiaatetta tulisi pohtia tarkkaan. Ulkoasulla on käytettävyyden kannalta suuri merkitys, joten myös siihen tulisi jatkossa tulla panostamaan.

Prosessina opinnäytetyö on ollut haastava. Opinnäytetyön tekeminen itsessään on tapahtumaketjuna suhteellisen selkeä. Suurin haaste kuitenkin itselleni oli rajallinen aika sen tekemiseen. Myöskään opinnäytetyön aiheen valitseminen ei itselleni ollut helppo tehtävä, mutta niin kuin varmasti usein käy, alkoi toiminta vauhdilla sopivan aiheen löydyttyä sujumaan. Kirjoittaminen selkeästi ei ole helppoa, eikä varsinkaan kun on kyse tieteellisestä tekstistä. Koenkin, että teen mieluummin, kuin istun alas ja kirjoitan.

Opinnäytetyötä tehdessäni opin ainakin sen, ettei täydellistä aihetta tulekaan, joten rohkeasti tekemään kun aihe kohdalle sattuu. Useimmiten on joku joka on jo tehnyt aiheesta, joten uutta näkökulmaa sitten työhön mukaan vain. Lisäksi olen oppinut paljon ryhmädynamiikasta, teroittanut vanhaa oppia lapsen kehityksen vaiheista ja oppinut paljon uusia harjoitteita ja leikkejä joita itsekin aion tulevaisuudessa omassa työssäni käyttää.

Alussa ajattelin, ettei opinnäytetyön tekemisellä ole paljoa annettavaa, mutta perun nyt osin sanani ja palaan edelliseen kappaleeseen. Olen oppinut monia asioita ja ainakin kirjoittamaan asioista, jotka jo käytännössä kohtuullisesti osaan. Lisäksi olen ollut töissä koko projektin ajan ja aikani on ollut vähissä, joten täytyy sanoa että opin myös itsestäni ja ajankäytöstäni. Työn tekemisestä tai tekemättömyydestä ei ole voinut syyttää muita kuin itseään.

LÄHTEET

Aalto, Mikko 2000. Ryppäästä ryhmäksi. 3.painos. Tammer-paino Oy.

Antikainen, Ari & Rinne, Risto & Koski, Leena 2013. Kasvatussosiologia. 5.painos. Juva: Bookwell Oy.

Hakalehto-Wainio, Suvianna 2013. Oppilaan oikeudet opetustoimessa. 2.painos. Vantaa: Hansaprint Oy.

Keltikangas-Järvinen, Liisa 2010. Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö.

Launonen, Leevi & Pulkkinen, Lea (toim.) 2004. Koulu kasvuyhteisönä. Juva: WS Bookwell Oy.

Ohjaus ja sosiaalinen tuki. 2014. Aineisto Thl:n sivustolla, osiossa ryhmä voimavarana. Viitattu 4.5.2014.

http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/aiheet/tietopakettit/amis/edistaminen/ohjaus

Salmivalli, Christina 1999. Koulukiusaaminen ryhmäilmionä. 2.painos. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Salovaara, Reija & Honkonen, Tiina 2011. Rakenna hyvä luokkahenki. Porvoo: Bookwell Oy

Saloviita, Timo 2007. Työrauha luokkaan. Juva: WS Bookwell Oy.

Valkeapää, Minna 2011. Pomppivat pavut. Ryhmätoimintaa pienille ja isoille. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Vilkkä, Hanna & Airaksinen, Tiina 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Vuorinen, Ilpo 2009. Tuhat tapaa opettaa. 8.painos. Sastamala: Vammalan Kirjapaino Oy

Välineitä ryhmän toiminnan tukemiseen. 2012. Aineisto MLL:n sivustolla, osiossa kouluille ja kasvattajille, ryhmäyttäminen. Viitattu 20.3.2014.

<http://mll-fi->

bin.directo.fi/@Bin/e5438af3ab764c8cadf45caa2f2e2598/1395510567/application/pdf/15493454/MLL%20Kuulun_www.pdf

LIITTEET

- 1) Alakouluikäisten ryhmäyttäminen toiminnallisien menetelmien - opas ryhmäyttämiseen ohjaajalle
- 2) Palauterunko koulutuspäivästä koulunkäynninohjaaja- opiskelijat

Ryhmäyttämisosas alakouluikäisten ohjaajalle



© Mikael Paahto

Kuvat: Minna Heimonen

Sisällys

1 Johdanto

2 Tutustumisharjoitukset/leikit

3 Ongelmanratkaisut- ja erilaiset pelit

4 Luovan toiminnan harjoitukset

5 Hipat ja liikuntaharjoitteet

LÄHTEET

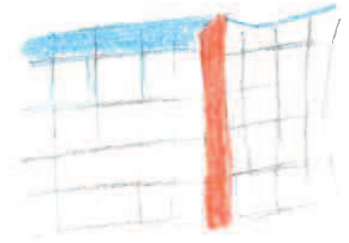
I Johdanto

Tähän oppaaseen on koottu käytännön vinkkejä ohjaajalle ryhmäytymisen tukemiseksi. Leikit on jaettu neljään eri osa-alueeseen. Ensimmäisenä on erilaisia tutustumisharjoituksia- ja leikkejä. Tutustumisleikit auttavat oppilaita oppimaan toisistaan ja samalla kertomaan itsestään. Tutustumisella on suuri merkitys ryhmän muotoutumisen näkökulmasta. Tutustumisella luodaan turvallisuuden pohja. Toisena on ongelmanratkaisuharjoitteita sekä erilaisia pelejä. Niitä ohjaaja voi hyödyntää ryhmän jo tuntiessa toisensa. Ne ovat oivallisia vireystilan herättelemiseen sekä yhteisen ryhmätoiminnan toteuttamiseen leikin kautta.

Seuraavaksi on erilaisia luovan toiminnan harjoituksia, joilla voidaan kehittää ilmaisullista rohkeutta, luovuutta ja keventää luokan tunnelmaa sekä aikaansaada luottamusta. Viimeisenä on koottu vielä erilaisia hippoja ja liikuntaharjoitteita. Niiden pääasiallinen tavoite on luoda luokalle energistä iloista tekemistä, jolla leikin lomassa on ryhmäyttävä merkitys. Ne ovat intensiivistä toimintaa ja sopivat silloin kun halutaan aikaansaada ryhmäytyksen elementtejä liikunnan kautta ja samalla ylläpitää hyvinvointia.

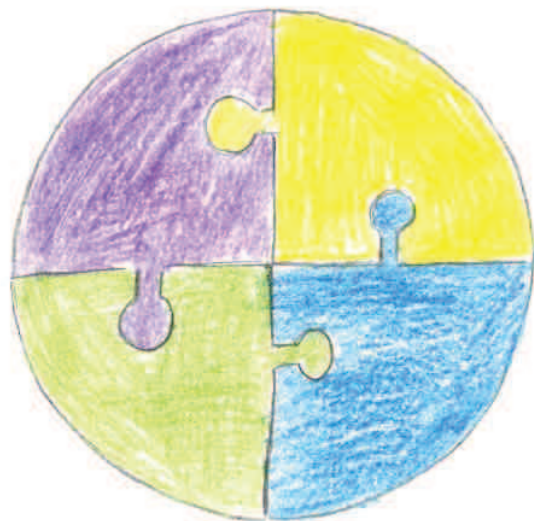
2 Tutustuminen





3 Ongelmanratkaisut

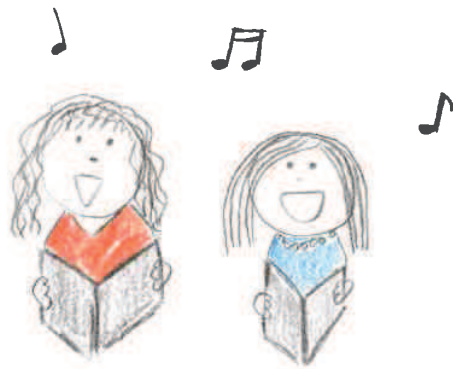
ja erilaiset pelit



Kun kaikki ovat löytäneet parinsa, vaihdetaan osia ja valitaan uudet
parit.



4 Luovan toiminnan harjoitukset



5 Hipat ja

liikuntaharjoitteet



LÄHTEET

Mannerheimin lastensuojeluliitto. 2012. Kuulun! Välineitä ryhmän toiminnan tukemiseen. Viitattu 25.4.2014. http://mll-fi-bin.directo.fi/@Bin/504e81cb1a0c64454d3f7dff6b6f124/1398198515/application/pdf/15493454/MLL%20Kuulun_www.pdf
(Harjoitteet 3, 14, 19)

Mannerheimin lastensuojeluliitto. Nuorten netti. Koulurauha 2011, mitä tehtäis? Finalistit alakoulu. Viitattu 25.4.2014. http://www.mll.fi/nuortennetti/kiusaaminen/nuorelta_nuorelle/koulurauha-2011-mita-tehtais-kil/finalistit-alakoulu/ (Harjoite 15)

Mast- maakunnallinen ohjausmalli. Ryhmäyttämisosas. N.d. Viitattu 25.4.2014. <http://www.mastohjaus.fi/pdf/Ryhmayttamisopas.pdf> (Harjoitteet 1, 4, 8, 9, 12, 13, 18, 22, 25)

TUKEVA2- hanke. Liikuntaleikkejä koululaisille. 2012. Viitattu 25.4.2014. <http://www.sosiaalikallega.fi/hankkeet/tukeva/luoteislapin-pilotti/leikkivihko-liikuntaleikkejä-koululaisille/Leikkivihko.pdf>
(Harjoitteet 34, 35, 36)

Valkeapää, Minna. 2011. Pomppivat pavut. Ryhmätoimintaa pienille ja isoille. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy (Harjoitteet 2, 5, 6, 7, 10, 11, 17, 20, 21, 23, 24, 26, 27, 28, 29 ja 30)

Vesaisten keskusliitto. Laadukas lapsityö. Virikkeitä vesaistoimintaan. N.d. Viitattu 25.4.2014. (Harjoitteet 31, 32, 33)

Palaute toiminnasta

Oliko ryhmäyttäminen sinulle ennalta tuttua? Ei Kyllä

Näetkö ryhmäyttämisen hyödyllisenä työvälineenä? Ei Kyllä

Saitko uutta tietoa? En vähän jonkin verran Paljon

Oliko tieto käyttökelpoista? Ei vähän jonkin verran paljon

Oliko käytetty aika sopiva? Ei lähestulkoon melko hyvä Täysin sopiva

Koetko että haluaisit syventää ryhmäyttämistietämystäsi? Ei vähän jonkin verran Paljon

Olivatko tiedot ylipäätänsä hyödyllisiä työtäsi ajatellen? Ei vähän jonkin verran Paljon

Kysely on nimetön, ja sen antamaa palautetta käytän arvioidessani omaa oppinäytetyötä sekä sen osa-alueita.

Kiitos vastauksestasi!